

Ökad kontroll och ökad byråkratisering – Hur kan lärosätena minska onödig administration?

Ingeborg Amnéus & Ulrika Bjare

Uppdrag av SUHF:s expertgrupp för analys

Bakgrund och uppdrag med problembild

- Belysa hur lärosäten kan hantera växande administrativ börda och samtidigt värna sitt unika samhällsuppdrag (SUHF rapporter: Ahlbäck Öberg & Boberg).
- Växande politisk styrning och kontroll → fler återrapporteringar, utvärderingar, författningar
- Onödig administration tränger undan forskning & undervisning.

Administration & byråkrati

Byråkrati (Weber): regelstyrd organisation, stabilitet, rättssäkerhet.

Administration (Forssell & Ivarsson Westerberg): insamling, bearbetning & rapportering av information till olika intressenter för att upprätthålla, samordna och styra organisationen över tid.

Nödvändig administration = ordning, rättssäkerhet och kontinuitet.

Onödig administration = överdokumentation, dubbelarbete, fel nivå/person utför arbetet.

Lärosätenas särart – historisk grund & kärnuppdrag

- Historisk kontext av akademiskt & kollegialt självstyre .
- Kärnuppdrag: fri kunskapsutveckling & kritisk granskning.
- Kollegiala styrmodeller och studentinflytande → särskiljer lärosäten från andra myndigheter.

Lärosätenas särart – den internationella kontexten

- Verkar i globala nätverk & forskningssamarbeten.
- Konkurrens om forskningsmedel, studenter och personal.
- Lojaliteter ofta knutna till ämnesområden & forskarsamhällen snarare än nationella strukturer.
- Utmaning: Spänning mellan nationell styrning och internationell konkurrens.

Lärosätenas särart – organisatorisk utveckling & finansiering

- Expansion → massuniversitet, nya styrmodeller.
- Påverkas av NPM och marknadslogik: mål- och resultatstyrning, benchmarking, konkurrens.
- Risk: kortsiktig mätbarhet tränger undan långsiktig kunskapsutveckling.
- Finansiering: kombination av statliga anslag & externfinansiering → styr inriktning & ökar administration.

Vad innebär särarten för styrningen av UoH?

- Lärosäten är **unika myndigheter**: uppdraget kräver akademisk frihet, kollegialitet och internationell förankring.
- Men UoH omfattas av samma regelverk som andra myndigheter → risk för att särarten urholkas.
- Balansgång mellan akademins logik (frihet, kritisk prövning), statlig förvaltningslogik (kontroll, effektivitet) och marknadslogik (konkurrens, profilering).
- Styrning och administrativa system måste utgå från lärosätenas särart.

Lärosätenas arbete för att minska onödig administration- övergripande

- Kultur och normer
- Processer och rutiner
- Organisatoriska lösningar
- Digitalisering och automatisering

Fem exempel

- Umeå universitet – Helhetsgrepp på administrativ förenkling
- Södertörns högskola – Arbete med kulturella aspekter
- Lunds universitet – Utveckla användarperspektivet
- Kungl. Musikhögskolan – Samarbete om personalfunktioner
- Stockholms universitet – Använda befintliga data i interna kvalitetssystem

Vad kan lärosätena göra?

- *Ledningen* främjar och förankrar en intern kultur som tar sin utgångspunkt i lärosätenas unika uppdrag
- *Ledningen* kalibrerar de interna ambitionsnivåerna i styrning och administration utifrån ett helhetsperspektiv och lärosätets särart som organisation och myndighet
- *SUHF:s expertgrupp för kvalitetsfrågor* (arbetsgruppen för kvalitet i administrationen) skapar en katalog över goda exempel på administrativ förenkling
- *Lärosätena* arbetar gemensamt för att påverka regering och myndigheter

Vad bör regeringen och myndigheter göra?

- *Regeringen* minskar detaljstyrningen och ger lärosätena ersättning vid nya uppdrag
- *Regeringen* ger tillsynsmyndigheter i uppdrag att aktivt förhålla sig till administrativ belastning kontra tillsynens nytta
- *Regeringen* överväger att, med stöd av lärosäten och forskningsfinansiärer, utreda hur hanteringen av indirekta kostnader kan förenklas
- *UKÄ* uppmärksammar regeringen på när uppdrag leder till alltför stor belastning på lärosätena

Ökad tillit → mindre administrativ belastning

Rekommendationer till regeringen att:

- Öka antalet tillfällen till enskild dialog med lärosätesledning
- Öka andelen direkta forskningsmedel i förhållande till den totala forskningsfinansieringen
- Minska mängden återrapporteringar och uppdrag till lärosäten, både direkt från regeringen och via myndigheter och forskningsfinansiärer

Frågor? Reflektioner?

Rapporten publiceras på SUHF:s webb:

<https://suhf.se/publikationer/rapporter/>